

Я. В. Янушевич

кандидат економічних наук

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗМІСТОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОПОДАТКУВАННЯ

Статтю присвячено дослідженню окремих аспектів муніципального рівня інституційного забезпечення сфери оподаткування в Україні. Визначено, що органи місцевого самоврядування віднесено до суб'єктів публічної адміністрації, яких наділено повноваженнями у сфері оподаткування, а їх функціонування є змістовним елементом інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні, який передбачає собою спосіб організації і здійснення діяльності уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо впорядкування та створення належних умов для сплати податків, зборів та інших загальнообов'язкових платежів, яка має на меті досягнення публічного інтересу.

Акцентовано увагу на питаннях правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування, до яких віднесено сільські, селищні, міські ради та виконавчі органи сільської, селищної, міської ради, у сфері оподаткування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні.

Звернено увагу на те, що концептуальні засади компетенції сільських, селищних, міських рад та виконавчих органів сільської, селищної, міської ради визначено положеннями Конституції України, які детермінують, у тому числі, функціонування органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні.

Встановлено, що правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування досить детально висвітлено в положеннях Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Податкового кодексу України. Визначено необхідність чіткого розмежування понять «закріплення», «встановлення» та «введення» податків чи зборів, адже якщо стосовно загальнодержавних податків та зборів реалізуються вони всі, то відносно місцевих податків та зборів і «закріплення», і «встановлення» є компетенцією Верховної Ради України, тоді як їх введення є компетенцією сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: земельний податок, інституційний механізм, місцеві податки і збори, органи місцевого самоврядування, сфера оподаткування.

Актуальність теми дослідження. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [11] не тільки активувало процеси децентралізації державної влади в Україні, а й сприяло досягненню консенсусу між представниками державних інституцій, органами місцевого самоврядування, експертами, науковцями та громадськими об'єднаннями щодо розробки нової функціональної моделі місцевого самоврядування, реально орієнтованої на вимоги міжнародно-правових стандартів, які у сфері місцевого самоврядування відіграють дуже важливу роль у розвитку місцевої демократії, транскордонного економічного та соціального співробітництва територіальних громад та місцевої влади, а також – у належ-

ній реалізації реформи децентралізації влади в Україні. Ці стандарти закріплено відповідних міжнародно-правових актах, серед яких, насамперед, потрібно виокремити: Європейську хартію місцевого самоврядування (Страсбург, 15 жовтня 1985 р.) [6], Всесвітню декларацію місцевого самоврядування (Ріо-де-Жанейро, 23–26 вересня 1985 р.) [3], Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадрид, 21 травня 1980 р.) [5] та інші.

Показово, що метою муніципальної реформи у нашій державі, яка обрала шлях європейської інтеграції, стало підвищення спроможності територіальних громад, а також передача повноважень та фінансових ресурсів від дер-

жави на місцевий рівень – органам місцевого самоврядування. Перші здобутки реформи – вироблення концептуального бачення процесів децентралізації та удосконалення нормативно-правової бази. Зокрема, затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [16], прийняття Закону України «Про засади державної регіональної політики» [12], відображення децентралізаційних процесів у Програмі діяльності Уряду та «Стратегії – 2020», якої затверджено Указом Президента України № 5/2015 від 15.01.2015 р. [15] і планах їх реалізації. Крім того, для підвищення темпів муніципальної реформи, у 2015 р. було розпочато бюджетну децентралізацію шляхом внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України. В результаті, органи місцевого самоврядування отримали додаткові бюджетні повноваження та стабільні джерела доходів для їх реалізації.

На теперішній час місцеве самоврядування визнається не лише правом, але й спроможністю жителів громад в межах Конституції України та законів України самостійно вирішувати питання місцевого значення в інтересах місцевого населення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. Разом із тим, органи місцевого самоврядування віднесено до суб'єктів публічної адміністрації, яких наділено повноваженнями у сфері оподаткування, а їх функціонування є змістовним елементом інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні. Однак наявність розгалуженої системи органів місцевого самоврядування та недосконалість правової основи функціонування органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні опосередковує не тільки потребу в систематизації їх повноважень у вказаній сфері, а й потребу теоретичного обґрунтування особливостей функціонування органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні. Крім того досліджується проблематика в сучасних умовах набуває актуальності і у зв'язку з динамічністю процесів реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади, які на теперішній час набули нового змісту. У зв'язку з чим наукова та практична цінність та актуальність проведеного дослідження не викликає сумнівів.

Стан наукового дослідження питання. Незважаючи на той факт, що дослідженням загальних засад інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні займалася розгалужена плеяда вчених та практиків адміністративної та податкової галузі: О.М. Бандурка, Ф.Ф. Бутинця, Л.В. Гурєєва, К.Ю. Іванова, М.П. Кучерявенко, В.С. Костюченко, В.А. Панасюк, В.І. Теремецький, Д.А. Бекерська, Л.К. Воронова, П.Т. Гега, О.М. Данілов, В.І. Кашин, С.Б. Пархоменко, В.Ю. Попович, А.М. Соколовська та інші, питанню функціонування органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні властивий високий рівень наукової новизни. Адже, як видається, значна кількість проблемних питань, які стосуються діяльності окремих органів місцевого самоврядування щодо забезпечення сфери оподаткування в Україні, а також визначення змісту та особливостей такої діяльності залишається невирішеною.

Метою статті є дослідження змісту та правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні.

Виклад основного змісту. Створення нової сучасної системи державного управління шляхом проведення адміністративної реформи, одним із найважливіших завдань якої стало формування на місцевому рівні сучасної системи місцевого самоврядування, стало для України позитивним рішенням, яке має на меті не тільки передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності, а й задоволення економічних, політичних, соціальних потреб людини, створення умов для гармонійного поєднання інтересів людини і суспільства.

Необхідно зазначити, що органи місцевого самоврядування віднесено до суб'єктів публічної адміністрації, яких наділено повноваженнями у сфері оподаткування, а їх функціонування є змістовним елементом інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні, який передбачає собою спосіб організації і здійснення діяльності уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо впорядкування та створення належних умов для сплати податків, зборів та інших загальнообов'язкових платежів, яка має на меті досягнення публічного інтересу.

Говорячи про сутність поняття «суб'єкт публічної адміністрації», слід зазначити, що загальноприйнятим є визначення суб'єкта публічної адміністрації в якості суб'єкта владних повноважень, якого законом наділено повноваженнями здійснювати публічне адміністрування, тобто надавати адміністративні послуги чи здійснювати виконавчо-розпорядчу діяльність в означеній сфері суспільних відносин. До основних ознак, які детермінують сутність поняття «суб'єкт публічної адміністрації» відносять такі: 1) кожен із суб'єктів є відокремленою частиною єдиної функціональної системи суб'єктів публічної адміністрації; 2) кожного із суб'єктів наділено відповідним правовим статусом, який визначається законами або підзаконними нормативно-правовими актами; 3) суб'єкт публічної адміністрації реалізує не приватний, а публічний інтерес, що опосередковує відповідний зміст його діяльності; 4) для здійснення публічного адміністрування суб'єкта публічної адміністрації має бути наділено повноваженнями з ухвалення виконавчо-розпорядчих рішень; тощо [1, с. 81].

Загальноприйнятим є поділ суб'єктів публічної адміністрації на: а) органи державної виконавчої влади; б) органи місцевого самоврядування; в) суб'єкти делегованих повноважень. Конкретизуючи вказану диференціацію відповідно до сфери оподаткування, а також враховуючи позиції окремих дослідників [4], наголосимо, що інституційний механізм забезпечення сфери оподаткування сформовано, у тому числі, з функціонального відображення діяльності органів місцевого самоврядування.

Зазначимо, що конституційні основи місцевого самоврядування закладає Конституція України. Відповідно, ст. 7 Конституції України встановлено, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування [8]. Показово, що невелика за змістом ст. 7 Конституції України є найбільшим та найважливішим гарантом існування місцевого самоврядування в Україні [7, с. 245]. Видається, місцеве самоврядування в Україні утверджується як один із важливіших конституційних інститутів, а Конституція України визначає концептуальні засади компетенції сільських, селищних, міських рад, згідно з якими місцеве самоврядування в Україні здійснюється територіальною громадою. При цьому, положеннями, що детермінують функціонування органів місцевого самоврядування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні,

наприклад: ст. 19 – органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; ст. 144 – органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території; ст. 146 – інші питання організації місцевого самоврядування, формування, діяльності та відповідальності органів місцевого самоврядування визначаються законом; ст. 143 – територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону [8].

Правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування виражено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Насамперед необхідно відзначити, що Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» є одним із найбільших та найважливіших «конституційних» законів – тих, прийняття яких прямо впливає зі змісту Конституції України. Цей закон є статусним чи базовим законом для всієї системи органів місцевого самоврядування, досить великим за обсягом і складним на предмет правового регулювання, містить цілу низку норм – принципів, норм матеріального та процесуального права [13].

Слід поставити наголос на тому, що виходячи з аналізу положень ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до органів місцевого самоврядування віднесено: сільську, селищну, міську раду та виконавчі органи сільської, селищної, міської ради [13].

Говорячи ж про нормативне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування, необхідно вказати, що відповідно до положень вказаного закону: сільські, селищні, міські ради правомочні розглядати і вирішувати питання, яких віднесено Конституцією України та іншими законами до їх відання [13, ст. 25]; питання щодо встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України, питання щодо прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельного податку, затвердження ставок земельного податку відповідно до Податкового кодексу України вирішуються виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради [13, ч. 1 ст. 26]; повноваження щодо підготовки та внесення на розгляд

ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності за забруднення довкілля та інші екологічні збитки, а також встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів є власними (самоврядними) повноваженнями виконавчих органів сільських, селищних, міських рад та належать до їх відання [13, ч. 1 ст. 33]; органи місцевого самоврядування відповідно до Податкового кодексу України встановлюють місцеві податки і збори. Місцеві податки і збори зараховуються до відповідних місцевих бюджетів у порядку, встановленому Бюджетним кодексом України з урахуванням особливостей, визначених Податковим кодексом України [13, ч. 1 ст. 69].

Визначальним для формування ресурсів місцевого самоврядування та встановлення податків і зборів є Податковий кодекс України. Так, відповідно до положень п. 4.4 ст. 4 Податкового кодексу України, встановлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються, у тому числі, сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад, яких створено згідно із законом та перспективним планом формування територій громад у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України [10].

І в цьому аспекті необхідно вказати, що відповідно до положень ч. 2 ст. 92 Конституції України, система оподаткування, податки і збори встановлюються виключно законами України [8]. Вказаний принцип містить у собі два аспекти: а) встановлення податків повинно здійснюватися компетентними органами державної влади; б) встановлення податків повинно здійснюватися тільки у встановленій формі – законами. А тому треба чітко розмежовувати поняття «закріплення», «встановлення» та «введення» податків чи зборів. Якщо стосовно загальнодержавних податків та зборів реалізуються вони всі, то відносно місцевих податків та зборів і «закріплення», і «встановлення» є компетенцією Верховної Ради України, тоді як їх введення є компетенцією сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад [9].

Разом із тим, відповідно до положень п. 12.3 ст. 12 Податкового кодексу України, сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із

законом та перспективним планом формування територій громад, в межах своїх повноважень приймають рішення про встановлення місцевих податків та зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів до 15 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та/або зборів, та про внесення змін до таких рішень. Встановлення місцевих податків та зборів здійснюється у порядку, визначеному Податковим кодексом України.

Зазначимо, що при прийнятті рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів обов'язково визначаються об'єкт оподаткування, платник податків і зборів, розмір ставки, податковий період та інші обов'язкові елементи, визначенні ст. 7 Податкового кодексу України, з дотриманням критеріїв, встановлених розділом XII Податкового кодексу України для відповідного місцевого податку чи збору.

Слід вказати, що сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, надсилають у десятиденний строк з дня прийняття рішень, але не пізніше 25 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлених місцевих податків та/або зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів, до контролюючого органу, в якому перебувають на обліку платники відповідних місцевих податків та/або зборів, в електронному вигляді інформацію щодо ставок та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України, та копії прийнятих рішень про встановлення місцевих податків та/або зборів та про внесення змін до таких рішень. Якщо в рішенні органу місцевого самоврядування про встановлення місцевих податків та/або зборів, а також податкових пільг з їх сплати не визначено термін його дії, таке рішення є чинним до прийняття нового рішення.

Рішення про встановлення місцевих податків та зборів офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 25 липня року, що передуює бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та/або зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

У тому разі, якщо до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування місцевих податків та/або зборів, сільська, селищна, міська рада або рада об'єднаних територіальних громад, створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, не прийняла рішення про встановлення відповідних місцевих податків та/або зборів, що є обов'язковими згідно з нормами Податкового кодексу України, такі податки та/або збори справляються, виходячи з норм Податкового кодексу України із застосуванням ставок, які діяли до 31 грудня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування таких місцевих податків та/або зборів.

Між тим, сільським, селищним, міським радам та радам об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, не дозволяється встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів [10].

У цьому аспекті не можна не відзначити, що згідно положень п. 8.3 ст. 8 Податкового кодексу України, до місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом України, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад [10, п. 8.3 ст. 8]. Разом із тим, слід акцентувати увагу на тому, що перелік місцевих податків та зборів встановлюється Верховною Радою України, а вводяться в дію вони місцевими радами й діють на території відповідних територіальних громад. Так, до місцевих податків належать податок на майно та єдиний податок, а до місцевих зборів належать збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. При цьому, Податковий кодекс України містить чіткі владні приписи стосовно того, що встановлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом України, забороняється, а місцевими радами обов'язково мають бути введені єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі). Питання ж щодо встановлення податку на майно (в

частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору та земельного податку за лісові землі, відповідно до вимог Податкового кодексу України, вирішуються місцевими радами в межах повноважень, визначених Податковим кодексом України [10, ст. 10].

Наголосимо і на тому, що відповідно до п. 12.4 ст. 12 Податкового кодексу України, до повноважень сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, щодо податків та зборів належать: 1) встановлення ставок місцевих податків та зборів в межах ставок, визначених Податковим кодексом України; 2) визначення переліку податкових агентів згідно із ст. 268 Податкового кодексу України; 3) прийняття рішення про встановлення місцевих податків та зборів, зміну розміру їх ставок, об'єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків та яке набирає чинності з початку бюджетного періоду [10].

Своєю чергою, офіційно оприлюднене рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів, а також зміну розміру їх ставок, об'єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг або про внесення змін до таких рішень є нормативно-правовим актом з питань оподаткування місцевими податками та зборами, який набирає чинності з урахуванням строків, передбачених пп. 12.3.4 п. 12.3 ст. 12 Податкового кодексу України.

Знову ж таки, аналізуючи викладене, видається, необхідно виходити з положень ст. 92 Конституції України, відповідно до якої податки та збори, система оподаткування встановлюються виключно законами України [8]. Виходячи із цього, нескладно визначити, що таким органом може виступати тільки Верховна Рада України. Однак з огляду на безумовний пріоритет компетенції Верховної Ради в даній галузі, важливо мати на увазі й моменти, коли, встановлюючи тільки перелік або основні елементи податкового механізму, нею делегуються повноваження щодо введення податку чи збору.

І в цьому аспекті слід погодитися з авторами Науково-практичного коментаря до Податкового кодексу України, які відстоюють позицію, що важливо мати на увазі певну особливість у встановленні податків, яке закріплюється виключно

за державою, Верховною Радою України, яка її представляє. Природа подібного регулювання пов'язана з тим, що податок є, насамперед, атрибутом держави, об'єктивно властивим йому. Інтереси суспільства можуть і повинні враховуватися, але не знаходяться в основі формування системи оподаткування. Право парламенту затверджувати податок є вираженням права народу погоджуватися на сплату податку. Однак це не означає згоди кожного конкретного члена суспільства або навіть певних груп, верств. Ось чому, закріплюючи особливу компетенцію саме за Верховною Радою України при встановленні податків та зборів, Конституція України містить заборону проведення референдумів щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії [8, ст. 74; 9].

Сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об'єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями) [10, пп. 266.4.2 п. 266.4 ст. 266]. Разом із тим, ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що не перевищує 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування [10, пп. 266.5.1 п. 266.5 ст. 266].

Введення туристичного збору та збору за місця для паркування транспортних засобів, встановлення їх ставок, а також порядку сплати збору за місця для паркування транспортних засобів до бюджету, відбувається за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування тери-

торій громад. При цьому, ставка туристичного збору встановлюється за кожен добу тимчасового розміщення особи у відповідних визначених місцях проживання (ночівлі), у розмірі до 0,5 відсотка — для внутрішнього туризму та до 5 відсотків — для в'їзного туризму від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення [10, ст. 268]. Разом із тим, ставка збору за місця для паркування транспортних засобів встановлюється за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, устанвленої законом на 1 січня податкового (звітного) року [10, ст. 268']. Слід вказати, що ставки туристичного збору та збору за місця для паркування транспортних засобів є прив'язаними до мінімальної заробітної плати як законодавчо встановленого мінімального розміру оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці [14]. Відповідно ж до положень п. 8 ст. 40 Бюджетного кодексу України, розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період визначаються Законом про Державний бюджет України [2].

Між тим, туристичний збір та збір за місця для паркування транспортних засобів, відповідно до положень чинного законодавства, не є обов'язковим для встановлення за наявності об'єктів оподаткування, а його ставки та порядок сплати визначають сільські, селищні та міські ради, що дає змогу органам місцевого самоврядування провадити власну фіскальну політику на місцевому рівні, визначаючи її пріоритетні напрями.

Що ж стосується особливостей оподаткування платою за землю, то необхідно вказати, що плата за землю — це обов'язковий платіж у складі податку на майно, що справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності [10, пп. 14.1.147 п. 14.1 ст. 14]. Як передбачено ст. 284 Податкового кодексу України, сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території [10]. Зазначене також корелює з положеннями ст. 26 та ст. 69 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими

закріплено виключну компетенцію органів місцевого самоврядування у питаннях прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку, затвердження ставок земельного податку, встановлення нормативів централізації коштів від земельного податку на спеціальних бюджетних рахунках районів міста тощо [13].

Необхідно також вказати, що сільськими, селищними, міськими радами або радами об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць, встановлюються фіксовані ставки єдиного податку [10, п. 293.2 ст. 293]. Разом із тим, у разі якщо сільська, селищна або міська рада приймає рішення щодо зміни раніше встановлених ставок єдиного податку, єдиний податок сплачується за такими ставками у порядку та строки, яких визначено пп. 12.3.4 п. 12.3 ст. 12 Податкового кодексу України [10, п. 295.1 ст. 295].

Підсумовуючи сказане, відмітимо, що повноваження органів місцевого самоврядування є обмеженими конкретною адміністративно-територіальною одиницею. Вказане пов'язано з тим, що адміністративно-територіальний устрій, будучи частиною територіального устрою, відображає приналежність особи до відповідної територіальної громади та обмежує повноваження конкретної територіальної громади. Загалом, територіальні обмеження повноважень органів місцевого самоврядування пов'язано з такими детермінантами: 1) адміністративно-територіальний устрій складається з трьох рівнів: базового (адміністративно-територіальні одиниці – громади); районного (адміністративно-територіальні одиниці – райони); регіонального (адміністративно-територіальні одиниці – АРК, області, м. Київ і Севастополь); 2) територія адміністративно-територіальної одиниці є нерозривною; 3) у межах адміністративно-територіальної одиниці не може бути інших адміністративно-територіальних одиниць того ж рівня; 4) територія адміністративно-територіальної одиниці базового рівня визначається з урахуванням доступності основних публічних послуг, що надаються на території громади; 5) на кожному рівні адміністративно-територіального устрою функціонують відповідні органи місцевого самоврядування тощо.

Висновки. В цілому, проаналізувавши викладене, можна зробити висновок, що виходячи зі змісту сучасних наукових підходів та проведеного аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування як змістовного елементу інституційного механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні, подальший, динамічний розвиток місцевого самоврядування можливо гарантувати лише через удосконалення відповідного нормативно-правового поля, яке має чітко врегульовувати питання організації та діяльності органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування. При цьому, видається, важливість та широке коло суспільних відносин, в межах яких органи місцевого самоврядування наділено владними повноваженнями, з одного боку, та необхідність підвищення ефективності механізму забезпечення сфери оподаткування в Україні – з іншого, опосередковують потребу здійснення подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. *Місцеве та регіональне самоврядування України*. 1994. Вип. 1/2. С. 65–69.
4. Голобородько Т.В. Суб'єкти публічного управління та адміністрування в сфері обліку і оподаткування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. URL :
5. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями : Конвенція, Міжнародний документ від 21.05.1980 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 9. Ст. 585.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
7. Звіздай О.В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1. С. 242–249.
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. Заг. редакція М.Я. Азарова. 2-ге вид., доп. та перероб. Київ : Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2011. 590 с.

10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/stru#Stru>
11. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода, Міжнародний документ від 27.06.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
12. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 18. Ст. 470.
13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
14. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст. 121.
15. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 15.01.2015 р. № 5/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 67.
16. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 30. Ст. 831.

Ianushevich I. V. Local self-government bodies as an essential component of the institutional mechanism that supports the taxation sphere

The paper is devoted to a study of certain aspects of the municipal level of the taxation sphere institutional support in Ukraine. It has been established that the local self-government bodies are referred to the public administration entities which have authority in the taxation sphere, and their functioning makes a substantial component of the institutional mechanism that supports the taxation sphere in Ukraine which envisages a method of organization and performance of the authorized public administration entities in the sphere of improvement and setting up proper conditions for paying taxes, charges and other obligatory payments so as to achieve the public interest.

Emphasized are the problems of legal regulation of the local self-government authorities activity that include village, settlement and town councils and the executive bodies of the village, settlement and town councils in the taxation sphere as an essential component of the institutional mechanism which supports the taxation sphere in Ukraine.

Attention is paid to the fact that the conceptual basics of competence of the village, settlement and town councils and the executive bodies of the village, settlement and town councils are defined by provisions of the Constitution of Ukraine which determine, inter alia, functioning of the local self-government bodies as the essential component of the institutional mechanism which supports the taxation sphere in Ukraine.

It has been established that the legal support of the local self-government bodies' activity in the taxation sphere is sufficiently and detailed described in the provisions of the Law of Ukraine «On Local Self-Government in Ukraine» and in the Tax Code of Ukraine. It is determined as necessary to clearly demarcate the notions of «fixation», «establishment» and «introduction» of taxes or charges because, as relates to the national taxes and charges, they all are collected, however, as relates to local taxes and charges, their «fixation» and «establishment» are within competence of the Verkhovna Rada of Ukraine while their «introduction» stays within competence of the village, settlement and town councils and councils of the joined territorial communities.

Key words: *land tax, institutional mechanism, local taxes and charges, self-government bodies, taxation sphere.*